

UČITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Sežani na Krasu, hrvatski na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovenskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L. 24. — Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 31.

V Trstu, dne 1. novembra 1922.

Leto III.

VIA CRUCIS.

Civilni komisar sežanskega okraja, cav. Guglielmo je — šel, ali bolje: je padel. saj je bila njegova pozicija že kdaj zrahljana, in učiteljstvo, ki mu je žalibog moralo biti podrejeno, ne more drugače, kakor da sprejme to novico z odkritim veseljem. Mož sicer ni vreden časti, da bi se ukvarjali z njim na tem mestu; tudi vemo, da režim ostane, če se prav menjajo njegovi reprezentanti, toda z imenom tega uradnika je v zvezi toliko muk učiteljstva enega okraja, toliko škode v šolstvu, da ne moremo mimo. Vzlic sistemu je, žal, še vedno položaj ene cele pokrajine prepogosto odvisen od ene same osebe, posebno v časih, ko so razmere nenormalne in je spriču absolutizma a priori izločena zdrava kontrola javnega mnenja. Le tako je bilo mogoče, da je postalo učiteljstvo sežanskega okraja objekt težkih preiskujenj, ki so dosegle višek v krivičnem, brutalnem preganjanju tovarišev Hreščaka in Furlana, le tako je bilo mogoče, da se je šolstvo sežanskega okraja zadnja leta razkrajalo in šlo navzdol vzlic ogromnim izdatkom, ki jih je terjalo.

Historiata Hreščakovęga premeščenja na Vojsko v idrijskem okraju, ko je cav. Guglielmo nastopil v juniju l. 1920 svoje mesto, ne bomo obširno razvijali, ker je dovolj znan.

Učiteljstvo sežanskega okraja je tedaj — z izjemo onih, ki so pri prvem koraku solidarnosti izjavili oblasti, da so storili zadnjega za tov. H. — v veliki večini storilo svojo dolžnost in šlo v boj za nezakonito, krivično preganjanęga. Boj je bil trdovraten, odločala je pravica moči in v kolikor je bilo treba tako pravico skrivati, tudi zavratnost. Šele proti koncu zime l. 1921 — ko je tov. H. mesece in mesece brez službe, brez prejemkov in brez upanja, da se bo zadeva kakorkoli uredila — se je doseglo toliko, da je prišel v disciplinarno preiskavo, ker ni šel na — Vojsko (hic Rhodus, logika!) in bil imenovan milostnim potom, ker je imela preiskava zanj neugoden izid, na Gorjansko, kjer se je vsled nagle smrti šolskega voditelja izpraznilo mesto.

To namestitev je smatralo učiteljstvo za delno zmago, ki je bila velikega načelnega pomena. Bila je namreč tudi zmaga nad uradno rabulistiko, zmaga zakona nad ex lex stanjem, ki ga je šolstvo malokje tako težko čutilo, kakor ravno na Krasu. Toda vsled poteka te

borbe je bilo razmerje med učiteljstvom in osebno razpoloženim predstavnikom oblasti zastrupljeno, tov. H. je veljal za «persona fieri» in bi se bil moral pravzaprav kot «krivec» do zemlje upogniti pod bičem, ako bi hotel vsaj za silo shajati v okraju po vsem, kar se je dotlej godilo. Tako pa so šle stvari svojo pot, kakršno so morale iti in kdor je dotlej in poslej brez krivde trpel, ne more odpustiti.

Nihče ne ve za one poti z Gorjanskega pri Komnu v Lokev k rodbini in spet na službeno mesto v dežju in vetru, v mrazu in snegu in ob vsaki uri kot oni, ki jih je prestal in ki je še danes obsojen, da trpi brez vzroka in potrebe. O, civilni komisar je sedel na toplem in ni čutil, ko je romal učitelj v noči in nevihti, v burji in snegu svojo mučno pot! Civilni komisar ni vedel zanjo, in če bi ga kdo spomnil, bi se smehljaj s svojim ciničnim nasmehom, brezsrčen, neizprosni in brutalen.

Zločini tov. H. in kazni nista bila v nikakem sorazmerju in prav zaraditega je preganjanje doseglo tolik pomen, kakršnega ni imela v učiteljski organizaciji doslej nobena izmed neštevilnih storjenih nam krivic. Ako je trpljenje, ki človeka pravno dviga, ni šla ta velika krivica zaman mimo Zvezinega učiteljstva. Preganjanje tov. H. sicer ni našlo Zveze na bojnem mestu, toda izčistilo je kankrenozno rano breznačelnega in brezznačajnega oportunitizma v mladi organizaciji ter pokazalo na višje dobrine, brez katerih ni časti, ni zdravja, ni višjega poslanstva človeka. Tako je imela brutalna kazni v sebi veliko moralno vrednost, ki je pripomogla določiti pravec v razvoju Zveze v težkih, nevarnih časih.

Vsa brezumnost uradnih ukrepov proti tov. H. pa se je v ostri luči pokazala med učiteljstvom sežanskega okraja. Ne samo, da je preganjani ostal predsednik okrajnega učiteljskega društva, ki ima vedno večjo življensko voljo, dasi je bilo svoj čas že razpuščeno, tov. H. je bil — dasi baje še danes zakoniti (!) učitelj na Vojskem — štirikrat zaporedoma voljen za zastopnika učiteljstva v okrajni šolski svet in sicer tako, da je letošnja četrt, plebiscitarna volitev obveljala. Učiteljstvo je pokazalo nele solidarnost s preganjanjem tovarišem, ampak tudi trd tilnik, ki ga tudi teror ne zlomi. S tem je podalo najboljši dokaz, da je v našem stanu

enotna fronta ne samo možna, marveč nujno potrebna, pogoj zanjo pa edinstvo v naših vrstah, temelječa na možatem prepričanju, da ne sme učitelj nikdar servilno prosjačiti miloščine, temveč neizprosno zahtevati, naj se vrši zakon, naj se nam pusti naše človeško dostojanstvo neoskrunjeno. Kakor je zakon trd, je vendar tisočkrat boljši kakor lopovščine osebnih režimov. To je facit nesrečne šolske politike v sežanskem okraju, da je učiteljstvo dosledno obsojalo vse persekucije, vse ukrepe, ki so bili naperjeni v bistvu proti stanu in šoli in s tem dokazovalo njih zgrešenost in nezmožnost onega, ki jih je zamišljal in izvrševal.

Vzlic grenkim lekcijam, ki jih je dajalo vitezu Guglielmu učiteljstvo sežanskega okraja, smo doživeli letošnje poletje v nobovpijočo krivico s preganjanjem tov. Janka Furlana. Ko je bil napravljen nanj in na njegovo rodbino atentat, mu je ukazal civ. komisar sporočiti, naj gre iz okraja. Zakaj mu je bil tako naklonjen, so listi domnevali in pisali. A glejte čudesa! Ko je tovariš prosil v postojnski okraj, so mu prošnjo zavrnil! Ali je bil tu spet oni machiavelizem vmes, ki se človeku smili, ker ni nič manj okoren kot bedast? Ali ni morda vplival v postojnskem okraju, da se prošnja zavrne, prav tisti, ki je svetoval tov. Furlanu, naj gre tja? To je zaenkrat še nerešeno. Toda ves način preganjanja je tako tipičen radi zameškanja zakonov, da čutimo, kako smo izven civilizirane družbe, da čutimo, kako je okrog nas kolonija. Ali so kolonijске metode pri nas najboljše in naupravičenejšše, tega ne vemo in bo šele čas pokazal, čas, ki je najpravičnejši sodnik v zgodovini. Do danes zadeva t. F. še ni rešena, kakor je nezaslišana, da o odslovitvi prov. t. Jereba niti ne govorimo. Menimo, da so ti dogodki zadnjih mesecev tudi besnenjé nerazodnosti in maščevalnosti, ker kažejo vse negotovo hlastanje človeka, ki ne ve, kaj bi storil, da bi bilo boljše, a nima več dovolj treznosti in ravnotežja, da bi svoja dejanja mirno premislil.

Kakor v personalnih zadevah, je šlo pod cav. Guglielmom v šolskem vprašanju Krasa sploh. Okrajni šolski svet je obstojal na papirju, šolstvo je bilo v administrativno in strokovno popol-

noma nesposobnih rokah, kakor je še danes brez nadzorstva. Veliko bi se lahko pisalo o tem, a bilo bi poglavje zase. Učiteljstvo se je tudi tu borilo proti kaosu, a je imelo dovolj vezane roke, ker okr. šolski svet ni redno posloval. Kam je mogoče s prezirom one ozke šolske autonomije, ki je obstojala pri nas vendarle že pol stoletja in z uvedbo birokratičnega autokratizma, bi lahko sijajno dokazali na razmerah v teku zadnjih štirih let v sež. okraju. Toda to ni danes naš namen. Povedati smo hoteli le, da so vsa nasilstva brez vsakršne koristi in da pridejo prej ali slej pred sodni stol. Vse, kar se je zgodilo posebno tekom zadnjih dveh let, je učiteljstvo sež. okraja stigmatiziralo na svojem zborovanju dne 5. oktobra, ko je sklenilo spomenico za civ. kom. Guglielma. Sestavljena je, a mož je padel, predno se mu je mogla predložiti. —

Kar smo prestali, ima pa vzlic mukam trajno vrednost za nas. Vse smo storili, da bi zavladala pamet, celo prosili smo, kar nam bo vedno žal. Prosili smo, naj bi t. H. premestili v začetku šols. leta 1921-2. Bilo je to tedaj po kongresu v Vipavi. Civ. komisar je že vedel, da je t. H. zopet govoril in to mu je zadoščalo, prosili smo zaman. Nič ne de, bilo nam je v dragocen pouk. Učitelj, ki prosi, je revček, učitelj, ki krivi hrbet, ni vreden, da stopi v razred pred mladino, tak učitelj ne bo otrokom v korist, ampak v nepopravljivo škodo. Učitelj, ki prosi, tepta svojo čast in to je poslednji korak, ki ga moremo storiti. Samo eno nam preostaja, iti svojo pot, kakor je težka, brez ozira na desno in levo, brez strahu pred nevarnostmi, z dvignjeno glavo in vero vase, nikdar zanašaje se na milost tistih, ki nam režejo — pravico. Naš stan zmora marsikaj, a le tedaj, če je neodvisen in če nima v svojih vrstah individujev, ki nam padajo v hrbet v kritičnih urah. Kakor hitro pa se vprezamo v voz tistih, ki vidijo v učitelju hlapca, smo zavrgli nele svoje orožje, spodkopali nele svojo moralno silo, ampak prepočgost stopili celo v osebno službo takih, ki so morda tudi daleč pod zahtevami režima, ker so brez vseh svojstev, potrebnih na odgovornih, važnih mestih. Če smo se tako vpregli, smo se vpregli v silno lastno škodo, v škodo šole, v pohujšanje ljudstva in v sramoto civilizacije.

NAŠA POT.

Ponovno mi prihajajo v spomin prva službena leta, posebno pa nastop službe, ko sem kakor Martin Kačur privandral v skromno vasico z vso premičnino: študentska, obnošena obleka, par kosov perila in — violina. Poln rožnih sanj, poln idealov, upov in sanjavih načrtov, didaktično našopirjen, — a brez potrebnih življenskih izkušenj, brez orientacije, česar pa se nisem tedaj zavedal, — tako sem nastopil pot resnega življenja. Mladeniška vihrava domišljavost mi ni dovolila spoznanja lastne pomanjkljivosti in šib-

kosti, ampak nasprotno, k čemu je prispeval moment samoprecenjevanja, ko se je najvplivnejša vaška osebnost izredno zanimala za novega učitelja.

A nehoté in nevedé sem se vrinjal v življenje in spoznaval njegove obrise in polagoma se mi je jasnilo, da sem stopil v svet kot polmož, kot ptič z napol razvitimi peruti. Polagoma je prihajalo spoznavanje, ono spoznanje, ki je vsebovalo veliko vprašanj in mnogo očitaj, ki mi je jasno pokazalo, da je polje mojega delovanja veliko, da moram biti učitelj ne le med šolskimi stenami, temveč in mnogo v večji meri izven njih.

Zavest, da sem zadostil dolžnostim v šoli, s čemur sem skušal pred seboj opravičiti, ni me sedaj dvigala.

Stopil sem na izvenšolsko polje, kjer sem skušal delati v raznih smereh življenja. Gnalo me je, nekaj sem želel, po nečem hrepenel, a moja duševnost je bila kaos in sam nisem si bil v svesti, kaj iščem, kaj hočem. Spoznal sem pomanjkanje samozavesti, smotrenosti, omahovanja, tisoč obzirov na levo in desno in bilo me je sram, klel sem učinek šole.

A volja me je gnala dalje, da sem polagoma spoznal pravo resničnost življenja, poglobljanje me je dovedlo v njegovo bistvo; spoznal sem vzvišene dolžnosti in naloge posameznika napram družbi. V svoji neposredni bližini sem uzrl nov svet, novo polje, ki čaka in hoče delavcev. In jaz sem doslej stopal preko vsega tega: preko človeka, preko njegovih krivic, preko pomanjkanja, glada, preko joka zaslužjenih, mimo ponižanih, tlačenih, brezpravnih in nisem učitelj-človek videl, slišal, čutil! Kaj in kje je tedaj tvoja naloga? Veš, kaj hočeš, veš, kaj moraš biti?

Vprašajmo se: kdo izmed nas učiteljev se ne bo postavil na stran izkoriščanih in zatiranih? Kdo bo brezčutno stal ob strani? Kdo izmed nas — istotako izkoriščanih in brezpravnih — ne bo podal roke onemu, ki mu kratijo vse, prav vse pravice?!

EGUALITE'

Mi smo učitelji, a kao takovi morali bismo imati iste pravice, kao i iste dužnosti. Čitav naš društveni pokret ide za tim, da budemo svi jednaki u pogledu plaća, a ista plaća zahteva i vuče sobom i jednak rad. Ali se događa, da dočim mi svi bezimnike tražimo i zahtevamo istu čast i istu plaću, no svi nasuprot ne tražimo, ne želimo i ne marimo da budemo jednaki u pogledu rada. I u tome se mi učitelji razlikujemo. Razlikujemo se većma negoli se slutiti i pomisliti može. Utome baš leži naše zlo, što bi moglo dovesti i do većih zala. Držim, da u toj nejednakosti rada, bolje rečeno, u izbegavanju od rada, leži seme medjusobnog našeg nepoverenja, sumnjičenja, kivnosti, jala, protivštine, sve što vodi do nesloge i razdora.

Reći ću i to, ali bez svake zamerke, da u tom našem izbegavanju od rada leži i naša moralna bolest; bolest što je u mnogima hereditarna, a u drugima se pojavila tekom rata, osobito sada iza rata. One prve neradine ljude može izlečiti i dovesti k dužnosti samo strogoš, a za ove druge učitelje bit će dosti, da se sete, da su dužni zvanjem, zavešću, položajem i kukavnim našim društvenim položajem raditi, revnovati u školi i izvan nje. Ali ostavimo to, nego držimo se radije naslova, te ćemo reći i moramo istaknuti, pa bilo to komu drago ili nedrago: Mi učitelji nismo jednaki. Mi ne radimo jednako, mi ne radimo isto. Jedni rade svestrano, drugi ne rade nijednostrano. Neki kolegi rade samo u školi, izvan škole ništa, malo; drugi nasuprot rade izvan škole, malo ili ništa u školi. To bi bile dve naše učiteljske grupe: skupina radenika i neradenika. Ovo nas deli, a ovo nas i sramoti. Neradnici učitelji sramote ne

A roko na srce in priznajmo lastno nerazumevanje! Res, da je to posledica razmer, ki vsestransko vplivajo na mišljenje človeka, da ga smatramo kot njih produkt, ali bolje kot produkt družabnega okrožja, v kojem se giblje, a to nas ne opraviči.

Preštejmo lastne vrste in vprašajmo se, koliko nas vrši ono vzvišeno socialno nalogo in v taki meri kot nam jo nalaga naš socialni položaj! Ne, naše njive niso še razorane!

Tudi je res, da ravnokar živimo v abnormalni dobi, v dobi razkrajanja vseh panog javnega življenja, da rastejo razvaline, resnica je, da nas obdaja upravičen strah pred krivicami, da smo nestrpni in polni skrbi pred bodočnostjo, celo pred jutrnjim dnevom, a kljub, temu in ravno zato, ker vidimo in vemo, da vzklije iz ruševin novo življenje, bodimo velikodušni, kreпки in ne dopuščajmo, da nas bo čas povsem prehitel, da nam bo zgodovina nadela pečat, ki bo pričal, da je vsak delavec imel več socialne zavesti, več socialnega čuta in nagona kot pa mi pionirji prosvete, kakor nas radi mazilijo.

Smo delali, delamo in delajmo tudi v bodoče, a samozavestno, smotreno in pravilno usmerjeno!

In ravno radi tega moramo vsi, ki smo dobre volje, iskreno pozdravljati socialne tečaje, ki nam dajo pravec za našo bodočo misijo. F.

samo sebe nažalost, jer sramota njihova osobna pada ra ledja i njihovih kolega i čitava staleža. U tome baš leži težište zla. Neradin i nezaposlen učitelj dakle nije odgovoran samo sebi no i svojim kolegima te učitelj, stališu. Nezaposlenost jednog kolege vredja susednog kolegu, dapače ga kvari i zavadjna na neradinost, pošto je nerad nažalost u većini osoba ukorenjena, baštinjena, pak zato se neradinost lasno prima svakog čoveka. «Dolce far niente». — Slatko je ne raditi, a uživati. Ova rdja, ova mana čoveče naravi ne smije teretiti dušu učitelja kao narodnog i društvenog radnika i uzgajatelja, a još manje ne smije biti njome okužen slav. učitelj Julske Krajine.

Neradinost jednog kolege bez dvojbe uvek zlo upliva na susednog kolegu. Ovaj će i nehotice reći: Eto, on ništa ne radi, za ništa ne mari, ne pača se u ništa, pak eto — lepo živi, živi mirno, goji se i tusti, nesmetan i ne progonjen od nikoga. A ja...?! Molim: Ovo pitanje ne spada u farizejštinu, dapače protivno — u iskrenost. Sasma je to naravno, da gospodar ošine vola ili konja napregnuta uz drugog vola ili konja, što ne će da vuče kola istom silom i energijom svoga sudruga i supatnika. Nejednakost vredja. Kako li se deca u kući bure, ako im se ne delj hleb na jednake delove! Cuvstvo jednakosti je naravno i samoniklo. Ko protiv njega radi, buni se proti društvu, vredja ga i nanaša mu štetu. Svaka nepravednost jeste naime na škodu kolektivnosti, a ova mora reagirati proti nepravednosti i nejednakosti. Ova borba i reakcija proti neradu znači borit se protiv nejednakosti i obratno. Za moralna čoveka nije ništa naravnijega nego se protiviti neradu, nejednakosti i nepravednosti kano plodovima nemoralna bića. Moralni ljudi rade, snuju, promi-

sljaju i revnuju, a da ne vredjaju svoga iskrnjega, nit na njegovu štetu.

Posve je prirodno in hvalevredno, da se učitelj u školi ozlovolji videč svoga kolegu što šeta ili ide za svojim privatnim poslovi. Moralni učitelj uzvrpolji se i sve mu biče prosveduje. Kad on trudeči se u školi gleda svoga suseda, koji uopće nije ni u školi. Zauzet i marljiv nadučitelj mora se uznemiriti videči učitelja, koji u školi — udobno sedi ili se koječim bavi. — Posve je pravedno, da školski nadzornik kazni nemarne, lene učitelje, ili one, koji zapuštaju školu, a da mogu trgovati i mešetariti.

Kako bo vredja i porizuje radina čoveka pred drugim istih prava i dužnosti, a da ih ovaj ne vrši, tako i učitelja, što savesno vrši svoje dužnosti, dočim ih njegov sused kolega ne vrši, a uživa isti lagodnosti i pogodnosti.

Prigovoriti bi mogao nemarnjak: Šuti, šta se brineš

za me; moj nerad ne škodi tebi! — Ovo ne valja. To već dokazasmo. Mi smo svi učitelji u istoj bojnoj vrsti pred svrstanim neprijateljem. Sledi odatle logično: ili moramo svi napred ili svi natrag; svi se boriti ili svi se povuči. Dok se nekolicina bori na život i smrt, drugi se «suborioci» sustežu, krzmaju, povlače, sakrivaju. Zbog ovih mogli bi oni prvi **nastradati**, pasti. A ovo je zločin i izdajstvo. — Pa i jest tako: neradnici, lenčine su neverni sluge, koji ne zasluže primljenu platu, **varalice** su proste, koje valja bičem terati na rad i strogošću dovesti k dužnosti, savesti i pameti. Mi učitelji i naše društvo valja da ima na indeksu ovakove nemarne učitelje. Valja da ih držimo na oku, da ih bodrimo i opominjemo na njihovu dužnost. Inače naš im bojkot i prezor. — Doba je da se radi; doba je, da budemo kolegijalni; a naš učiteljski ponos zahteva, da svi jednako radimo, da budemo zaista jednakovredni kaošto što smo i jednakopravni!

DELOVNA ŠOLA

Drugo jesen se prične pouk z urejvanjem šole in s predpripravo za zimsko dobo. Naloge, ki nam je dovršiti so: 1) snaženje podov, 2) pomivanje šip, 3) priprava posode in 4) snaženje pohišta. Enakočasno bomo razvijali učno snov z ozirom na higijeno, tehniko in kemijo snage kakor: 1) maščobe, luč, kisline, pesek, zemlja, prah, kreda, apnenec, kit, bencin špirit, lak, lim itd. 2) baker (oksidiranje, zeleni volk) cin, svinec, železo (rja), lito železo, jeklo itd., 3) lakiranje in poliranje pohišta in druga težavnejša dela, 4) urejevanje in olepševanje šolske sobe in kuhinje. Pri beljenju seznanimo naše male s tehnično in kemično razliko mineralnih in organskih barv in barv sploh.

Z ozirom na raznovrstnost in kompliciranost dela bode treba temu primerno porazdeliti učence v več skupin. K sreči pa imamo mnogo rok na razpolago, izmed katerih bomo dobili tudi prav spretne in kos vsakemu še tako težkemu delu. Vse delo organizirajo starejši učenci in poskrbè tudi potrebni material, učitelj le nadzira in se vmešava le pri kakem težavnem problemu, katerega bi otroci sami ne mogli rešiti.

Če imamo v šoli mizarsko delavnico, bodo starejši učenci darovali najpotrebnejše pohištvo, kajti treba je otroke vzgajati in privaditi, da se omeje na minimum.

V kuhinji se bomo marsičesa naučili: 1) proces gorenja, gorivo (razne vrste drv, šota, nafta, petrolej, oglje, premog), 2) zidanje in vrste ognjišč, postopanje s pečjo (pomen prepaha), pomen pokrova in varnostne zaklopnice pri samovarju, kotlu in papirnovem loncu, 3) čaj: priprava, in vrste, vpliv čaja, kave in alkohola, 4) sladkor: sladkorni nasadi, tvornice sladkorja, vrste in pomen sladkorja, 5) mleko: pridelki iz mleka, mlekarstvo (zleti v mlekarne), 6) priprava jedil, pečenje kruha, vrenje, kvašenje itd. itd.

V delovni šoli gojimo v polni meri čut do snage, kateri naj se posredno prenese v družine. V ta namen bomo seznanili učence tudi s pranjem perila razvijajoč pojme: 1) pomen namakanja perila, vrste in izdelovanje mila, kuhanje perila, izplakovanje, plavilo, 2) kako je prati različne vrste perila: bombaževina (Nancking, Kalikot, Musseline), tkanine (platno, platno za jadra, batist), flanela in razne

volnenine, 3) vrsta in uporaba likalnikov, pomen likanja, škrob (postanek in uporaba), beljenje perila na solncu itd.

Če bi nam preostajalo še kaj časa — kar pa bo sicer težko, kajti pri družini, ki bo štela 150—200 članov, menda ne bo zmanjkalo nikdar dela — se seznanimo tudi z izdelovanjem šlap (pantofelnov), pletenjem košev, kartonažo, postrežba malih otrok in bolnikov.

Oni, ki so v skrbeh kam s tolikim gradivom za 9letne otroke, naj se potolažijo, kajti v del. šoli ni nikjer rečeno, da se mora vzeti vsa ta tvarina v gotovem roku in tudi ne po danem učnem načrtu; uporabila se bo le ugodna prilika za ta ali oni pouk, kateri mora biti vedno združen z delom. Največja napaka v del. šoli bi bila le besedna in abstraktna metoda. In če so učenci shvatili pouk z delom in ga opravljajo razumneje, spretneje in z večjim zanimanjem, je namen delovne šole dosežen.

Računstvo. Na tej stopnji se polaga velika važnost spretnosti računanja na pamet v obsegu do 100, zlasti prehod čez desetico, in dopolnjevanje, nadalje seštevanje v zvezi z mehaničnim množenjem (poštevanka) in šele proti koncu leta deljeje. Če so otroci v tem obsegu in v vseh teh operacijah dobro podkovani, jim nadaljnje računstvo ne bo delalo posebnih težkoč, a le pod pogojem, da se ne bo hitelo in vedno le v zvezi z nazornimi in praktičnimi vajami.

Pisanje in spisje. V prvi polovici leta se utrjuje in razvija snov iz prejšnjega leta. Pišejo se besede in kratki stavki, pri čemer je paziti na pravilno pisavo. V drugi polovici leta se znanje v pisanju razširi in sicer z vajami kakor: dnevne kratke zabeležbe o razvoju rastlin. Metoda: paziti je na pravilnost jezika, vsebina kratka, pisava snažna in lepa, razvijati čut za pravilno in pazljivo pisanje.

Tretjo zimo pišemo mnogo in sicer spise kratke vsebine: a) računi in gospodarske opazke, b) razni dopisi trgovske vsebine (korespondiranje med šolami), c) prepisovanje pesmi, basni, pravljic in pregovorov za učenje na pamet doma, c) prosto spisje, kdor se čuti sposobnega.

Tretjo pomlad gredo otroci zopet na šolski vrt. Najprvo se ponovi in poglobi lani vzeta vsebina. V del. šoli ne bomo obravnavali poljedelsko snov le kot tako, temveč iz stališča, kako bomo delo lažje razumeli. Zato se bomo seznanili z različnimi stroji in

ugotovili, če so ti od tehnične kakor gospodarske strani poljedelstvu v prid ali v kvar. Naloge, ki nam jih bo reševati so sledeče: 1) deli strojev, 2) opazovanje mehanizmov, 3) merjenje hitrosti in moči (primerjava s konjsko silo), 4) obraba, mazanje strojev, 5) pojmi o ugodnosti strojev, 6) opazovanje motorja in njegovih delov, 7) primitivne shematične risbe strojev (težko), 8) primerjava strojev itd. Pri opazovanju strojev se nudi prilika za opazovanje raznih geometričnih teles: kocka, prizma, krog, valj, ljarja, dobra vaaj za poznejše računanje telesnin teh teles.

Kako si bomo predstavljali v del. šoli poljedelstvo iz socialnega stališča? Otroci se bodo že sami prepričali, da je že v malem obdelovanje zemlje z individualističnega stališča zelo otežkočeno, če ne nemogoče in da je le v združenem in skupnem obdelovanju uspeh zagotovljen. Ta moment, ki je najvažnejši, bo treba v otrocih vedno poudarjati, zato se bodo poučevalo poljedelstvo združeno če mogoče z otroci vseh šol istega kraja.

Novo je v del. šoli tudi stališče, ki ga zavzamemo

O REFORMI AVSTR. ŠOLSTVA

Ni jih držav na svetu, ki bi toliko pretrpele in ki bi dobivale tolikšnih udarcev zapadnega imperializma kakor ravno Sovjetska Rusija in Avstrijska Republika. Občudovanja vredna je pa njih sila, ki tem udarcem kljubuje. Glejte čudo! Pri vsem svojem ponižanju in zatiranju sta edino ti dve državi, ki danes na polju šolstva najbolj mislita in tudi najbolj — delata. Šolski proces enotne delovne šole v Rusiji je po najnovejših poročilih napravil tolikšen korak, kakor ga morda zgodovina še ne pojmi. Dovolj bo, če se izrazim z besedami Sunačarskega, ki pravi, da se je analfabestvo v Sovetski Rusiji v dobi štirih let zmanjšalo na 40% in da mora v dobi petih let analfabetstvo popolnoma izginiti. V Avstriji se pa šola danes reformira na podlagi delovne šole.

Mnogo se piše o tej reformi po revijah vsega sveta. Mi v Italiji smo bili o tem malo informirani. Razen nekega članka v komunističnem «Lavoratoreju» iz peresa italj. kolega Marija Stante, se je pisalo malo ali pa nič. In vendar je ta reforma zbudila že na vsem svetu veliko zanimanje. Pedagogi iz Anglije, Nemčije, Francije, Amerike in drugih držav prihajajo v Avstrijo in si ogledujejo ta proces ter pišejo razprave, v katerih se izražajo zelo povoljno in občudujejo to delo, ki ga vrši tukajšnje učiteljstvo v tako mizernih razmerah z vso vnemo.

Pred par dnevi sem bil tudi jaz na tukajšnjem «Učnem uradu šolske reforme», da dobim podatke tega novega eksperimenta tukajšnjega šolstva. Z velikim zadovoljstvom mi je tukajšnji pedagog Falk ustregel ter me poučil v širokih obrisih nekako tako-le:

Takoj po razsulu je pozval naučni minister Glöckl tukajšnje šolske prvake kakor: Steiskala, Fadrusa, Batista, Linke-ja, Ortmana. Fischla, Furtmüllerja, Martinaka, Rotte-ja, Falka i. dr.

napram naravi. Poljsko delo bo zavzelo eksperimentalen značaj t. j. preizkušali se bodo razni načini obdelovanja, in uspehi teh preizkušenj se zabeležijo. Ako so učenci na tej stopnji dovolj zreli, bomo opazovali življenje rastlin v boju za obstanek, kakšno vlogo igrajo rastline v ekonomiji narave itd.

Na izletih se seznanimo s pojmi: 1) njiva, travnik, goličava, pustinja, gozd itd. 2) ravnina, hrib, gora, soteska, ožina, 3) potok, reka, veleток, vodopad, otok, poluotok, 4) breg, struga, pritok, iztok, 5) jame, vodnjaki, studenci, udrtine, 6) ognjeniki, sonce, podnebje itd.

S poljedelskim delom bomo združili tudi elementarno zemljemerstvo.

Čitanje. V del. šoli se mnogo čita in sicer mešane vsebine. Citati se začno najprvo ljudske knjige in brošure iz poljedelstva in zemljepisja. V del. šoli se ne vzgajajo le čitatelji lahke proze, temveč vsebine v izpopolnitev učenčevega znanja in njegovega duševnega obzorja.

(Konec prih.)

ter jim dal iniciativo, da pričnejo s šolsko reformo. Pot je bila takoj izbrana: razbiti sistem stare šole in uvesti delovno šolo. Delo seveda ni bilo enostavno, toda učiteljstvo, ki je že prej stremelo za tem, je bilo temu tudi kos in uvedla se je delovna šola na delovnem — samodelovnem — in koncentriranem principu. Prva potreba je bila ta, da se je učiteljstvo v to smer zainteresiralo in orientiralo. Zato so se po vseh avstrijskih centrih vpeljali predavateljski kurzi, na katere je zahajalo učiteljstvo, žrtvovalo v ta namen ves svoj prosti čas. Druga potreba se je izkazala v tisku. V največji naglici je bilo izdanih par revij in knjig, v katere so pisali učitelji in se tudi tam orientirali.

Prvi korak je bil torej storjen, kajti učiteljstvo je dobilo zopet tla v novem načinu poučevanja. Pri tej akciji je bilo seveda tudi ljudstvo zainteresirano, zato pa so se v vsakem šolskem okraju in vsaki vasi osnovali rediteljski sestanki, na katerih je zopet ljudstvo dobilo vpogled v novo šolsko smer.

Reformirati se je začela seveda najprej ljudska šola. Začelo se je najprej s temeljno šolo, pozneje z višjo šolo, ali pa če hočemo najprej s prvo stopnjo pozneje z drugo stopnjo delovne šole. V tistem času so seveda ostale srednje šole še nedotaknjene in so še do dandanes. Delo ljudske šole se je seveda v tem času na splošno že končalo in smer je sedaj obrnjena proti srednjim šolam. Prvi koraki so že storjeni, kajti 6 meščanskih šol na Dunaju in mnogo drugih v različnih mestih so že preustrojili v «Splošne srednje šole.» Te srednje šole so seveda obvezne. Vsem okrajem, oziroma deželam je dana popolna svoboda v izvajanju te reforme. Prejšnji strogi centralizem je torej popolnoma uničen.

Kar pa je najbolj čudno, je to, da se v vsem tem času reforme ni popolnoma nič delalo v preosnovi učiteljski. Učiteljska so ostala nedo-

taknjena, to pa zaradi tega, da pokaže praksa komaj potrebo in natančnosti, po katerih se bo učiteljska predizobrazba pozneje stabilirala. Danes se o tem že mnogo piše in razpravlja. Dela se na to, da se učiteljska popolnoma odpravijo ter da se učiteljska predizobrazba razširi na srednjo in visoko šolo. V tem smislu se pišejo danes na vlado že manifesti in v tem smislu se izražajo vse tukajšnje učiteljske organizacije.

Dal sem samo širokopotezen obris, ki sem ga v naglici dobil na «Učnem uradu za šolsko reformo.» Ogromnih je seveda tukaj spisov, debelih pedagoških knjig, katere bi moral preštudirati, če bi hotel poznati detailirano razpravo tukajšnje šolske reforme. V njih prihod-

njih člankov bom morda spregovoril oziroma podal učni načrt nove šole, o kateri ne moremo sicer reči da je nova, kajti baza vsej tej reformi so že starejši pedagogi kakor Peschl, Battista in Kuhla. Podal bom tudi nekoliko učnih slik, ki nam pokažejo visio zanimivost sedanje tukajšnje šole.

Povdarjam pa, da je ta proces zanimiv in interesirati bi moral tudi naše učiteljstvo. Tozadevne informacije in knjige se dobe pri: Verlag des Oesterreichischen Unterrichtsamt, Wien I. Schwarzenbergstrasse 5 in pri Verlag Haase, Wien III, Rennweg 58.

Dunaj, v oktobru 1922.

Karol Pahor.

IZ ORGANIZACIJE.

Občni zbor «Tolmiskega učiteljskega društva» dne 5. okt. pri Sv. Luciji.

Tovariš predsednik pozdravi navzoče zborovalce in ugotovi, da organizacija na eni strani napreduje. Z zadovoljstvom konstatira, da je učiteljstvo v okraju po večini organizirano. Na drugi strani pa mora žalibog priznati, da življenje v organizaciji ni neoporekljivo, tem manj vzorno. To se kaže pri posejanju zborovanj; zlasti pa moramo zaznamovati velik minus pri obisku socialnega tečaja «Zveze», katerega se je udeležilo prepričlo število učiteljstva iz našega okraja.

Sledi poročilo tajnice tov. Gerželjeve o društvenem delovanju v preteklem letu. Društvo je imelo troje zborovanj, odbor pa več sej. (Sklepi zborovanj in delo odbora je znano že iz prejšnjih poročil v glasilu). Društvo šteje 91 članov — še. (navzočih komaj tretjina. Op. por.).

Nekateri tovariši-ice so nas med letom zapustili.

Poročilo se vzame z odobravanjem na znanje.

Na to poroča blagajnik tov. Podgornik o premoženjskem stanju društva. K poročilu se oglasi tovariš predsednik in pokara neredno plačevanje članarine ter se obrne na vse učiteljstvo s pozivom, naj bo redno v plačevanju prispevkov. —

Izvoljena pregledovalca najdeta račune v redu.

Občni zbor sklene, da se doda podpornemu skladu za učitelje, ki študirajo svoje otroke, primanjkljaj do 900 L iz društvenega denarja. Vsota 900 L se razdeli potem med tri sledeče člane: Jelinčič, Vuča, Sattler.

Pri volitvah predlaga tov. Končnik, naj se obdrži stari odbor. Sprejeto.

Pri naslednji točki, slučajnostih, spregovorj tov. predsednik o «Šolskem društvu». — «Zanimati se moramo za to ustanovo ne samo z ozira, da smo učitelji, temveč tudi kot sinovi ljudstva na tem ozemlju. Vsak tovariš(-ica) se zanimaj za društvo in ustanavljaj po vaseh podružnice «Šol. dr. —

Na predlog govornika sklene občni zbor, da pristopi «Učiteljsko društvo» kot ustanovni član k «Šolskemu društvu».

Dalje naznanj predsednik, da je delegacija povišala članarino na 7 L mesečno in, da je sklenila ustanoviti lastno tiskarno. O predmetu učiteljske tiskarne poroča na to v kratkem E. Drekonja, ki utemelji sklep delegacije z ozirom na potrebo in gospodarski moment. «Zveza» potrosi ogromno

vsoto za tiskanje obeh listov, ki jih izdaja. Ta denar vrže «Zveza» za vedno od sebe, dobiček shranijo tuji delničarji. Drugi ne manj važen moment je naša samostojnost — naša osvoboditev. Lastna tiskarna nam da več samostojnosti in moči v vsakem oziru in borba našega stanu bo tem lažja in krepkejša. Da bo podjetje živelo in se razvijalo se ni bati, ako bo vsak izmed nas na mestu, da mu pomaga in mu sprekrbuje naročila.

Tov. Močnik svetuje, naj bi bil sedež tiskarne v Gorici.

Tov. Sattler izrazi nepravilnost sklepanja o ustanovitvi lastne tiskarne. O tem predmetu bi bila morala razpravljati in sklepati najprej društva in končno še le delegacija.

Tov. Podgornik predlaga naj se določi rok za vplačilo deležev do konca tekočega šolskega leta. Sprejeto.

Občni zbor imenuje nabiralec deležev za učiteljsko tiskarno po sodnih okrajih in sicer: za Bovško Miklavic Olga, za Kobariško Bogataj Vilma, za Tolminko Oblesčak Marija, za Cerkljansko Mesar Ljudmila. —

Sprejmeta se resoluciji za avtonomijo šolstva in za pasivno volilno pravico učiteljstva.

Tov. Podgornik predlaga, naj se podporni sklad za učitelje, ki šolajo svoje otroke, obdrži tudi v prihodnjem letu. Odobreno. — Glede sklepa na društvenem zborovanju dne 25. maja v Kobaridu o kompetenci za stalno nameščenje, izjavi tov. predsednik, da istega ni bilo mogoče udejestviti, ker se je razpis izvršil med počitnicami.

Skušal pa se bo izvesti pri prihodnjem razpisu službenih mest. V zadevi ljudskih predavanj, ki so bila že tolikokrat predmet na naših zborovanjih, se sklene ustanoviti odsek, ki bo oskrbel organizacijo istih. V odsek so izvoljeni tov. prof. Koršičeva, Oblesčakova, Matelič in Jenko.

Tov. Rakovšček poroča kot član okrajnega šolskega sveta, da je isti odbil že dvakrat predlog o podpori 100 L mesečnih za učiteljstvo. Sklene se poslati okrajnemu šolskemu svetu o tej zadevi prošnjo. Tov. H. Močnik predlaga naj se v prošnji (in drugod) zastopa stališče, da se da podpora vsemu učiteljstvu in sicer naknadno in za naprej.

Na pritožbe, da so pavšali za snajenje, kurjavo in stanarino premajhni, svetuje tov. predsednik, da naj naredijo šolska vodstva (ali pa prizadeti) prošnjo na okr. šol. svet, katera boji podprta s številkami o stroških.

Po rešitvi še nekaterih manj aktualnih vprašanj zaključil predsednik zborovanje.

C. Drekonja.

Opozarjam p. n. člane upravnega odbora, da si urede takoj čas, da ne bodo odvisni v soboto 4. t. m. pri seji pri sv. Ivanu, od odhoda vlakov. Preskrbljeno je tudi za morebitno prenočišče. Da nihče ne

manjka, ker pod peto točko — razno — je več važnih stvari.

Za vodstvo Zveze:

Germek.

Iz uprave: Prosimo, da nam vsakdo, ki ne dobiva lista, ali ki menja bivališče, dopslje svoj naslov z imenom pošte v **italijanskem jeziku**; kajti pošta nam vrača «Uč. liste» ker niso pri naslovih pisana imena pošt v italijanščini.

ŠOLSKE VESTI.

Kurz iz psihologije. Univ. prof. dr. Veber je otvoril brezplačen kurz iz psihologije in sicer v nedeljskih dopoldanskih urah v prostorih ljubljanske realke. Do sedaj je obravnaval sledeča poglavja: Uvod k psihologiji in razvoj iste do današnjega dne. Analitična in deskriptivna analiza. Metafizična, dualistična, monistična, materialistična psihologija. Asociacijska psihologija. Narodnostna psihologija.

Iz seje okr. šol. sveta tolminskega*) — Definitivno se namestijo: Bratina Milena v Podgradu, Tilly Marija v Breginju, Tilly Ana v Drežnici, Uršič Milena v Čezsoči, Alojz Stegulec v Čezsoči, Stanko Bogotaj v Planini, Peter Kogoj v Poljubinju in Alojz Pavlin

*) Po pomoti zakasnilo! Ur.

kot katehet v Tolminu. Premesti se veliko učiteljskih oseb na lastno prošnjo. V omejitve števila zaprtih šol se je reduciralo število učiteljev na večrazrednicah, a vključ temu bo kakih 10 šol brez pouka deloma zato, ker se je preselilo 5 učit. oseb v druge okraje, deloma, ker je bilo nekaj učiteljev upoklicanih k vojakom. V razpravo je prišla znova podpora učiteljstvu, ki pa je vsled zakrknjenega nepomnoženja učiteljske mizerije od strani članov pomnoženega okr. šol. sveta zopet propadla. Ni pa zadeva še končno pokopana, ker bazira na upravičenosti po odpomoči socialnega stanja učiteljstva!

R.

Šolska Matica. Ponovno opozarjam vse poverjenike, da mi takoj začetkom novembra pošljejo ime-nik in članarino za leto 1922. A. Germek.

POLEMIKA.

O NAŠIH RAČUNICAH.

(G. Alfi v odgovor, v pojasnilo in v duševno bodrilo.)

Odgovarjam na članka, ki ju je natisnil «U. L.» dne 1. septembra in 1. oktobra. Odgovor bi bil nepotreben, ako bi bilo poročilo našega delegacijskega zborovanja v Gorici nekoliko bolj točno, negoli smo ga brali svojčas v «U. L.» Na onem zborovanju sem namreč vso zadevo že pojasnil. G. Alfa pa želi prav za svojo osebo poseben odgovor. Evo ga:

1) Odbor za sestavo slov. šolskih knjig za naše šole v Italiji nima prav nobenega stika z mojim prevodom Benolli-Fiaminovih «Računic», jih tedaj niti «pregledal», niti «predložil v odobritev», kakor tega tudi ni storil z dosedajšimi berili, ki sta jih predelala po Widru, Ganglu itd. tovariša Iv. Danev in A. Germek. Knjige, ki jih je odbor sestavil in ki zanje edino odgovarja, **nosijo dotično označbo že na svoji naslovni strani** in to sta dosedaj «Druge berilo» (Kleinmayr-Medičev) in «Peto berilo».

2) A. Kutinov rokopis novih računice nikakor ne leži že leta in leta na kakšni recenzorjevi mizi, temveč je resnica o tem rokopisu sledeča:

Rokopis Kutinove «Prve računice» je bil vrnjen spisovatelju z opombo, da popravi razne pomanjkljivosti, menda septembra lanskega leta (1921.). Popravljeni rokopis «Prve računice» je odbor predložil v odobritev z rokopisom «Druge računice» vred dne **10. marca 1922.**, torej letos šele. Rokopis «Tretje računice» pa je vposlal tov. Kutin jedva v začetku tekočega šol. leta in je bil predložen dne **10. oktobra 1922.** **Druhih rokopisov tov. Kutin ni vposlal** in smo do popolne izdaje še sila daleč.

3) Kdor primerja vse te časovne podatke, bo spoznal, da **smo bili ob začetku šol. leta brez vsakih računice** in da nismo imeli v rokah drugega, negoli zavrnen rokopis Kutinove «Prve računice». Da naše šole tedaj ne ostanejo brez vsakih računice, kakor so bile že dve leti in da bi se jim ponekod ne vsilile morda celo italijanske računice, sem takrat na svojo roko poskrbel za začasni odpomoček, prevedel sem

Fiamin-Benollijeve računice. S tem gotovo nisem nameraval tekmovati s Kutinovimi računicami, ki jih takrat ni bilo v rokopisu, niti ne mislim sedaj, ker nimam nobenega dobička od tega, niti pozneje, kar bo jasno iz sledečega. Tako hudega zločina torej nisem izvršil, kakor bi kdo domneval po besedah g. Alfe. Temveč baš nasprotno.

4) Prevod sem poskrbel deloma tudi na željo našega okr. nadzornika, ki je želel, da se naše šole **takoj preskrbe z računicami od prvega do petega razreda.** To je bilo možno le, ako začasno prevedemo **dobesedno** katerokoli italijansko **že odobreno** računico. Le na ta način ni tvorila odobritev prevoda nobenih težkoč in smo lani knjigo takoj vpe-ljali. Prevedel sem vseh pet Fiamin-Benollijevih računice, t. j. 350 strani, v štirih tednih in oskrbel v prav tako kratkem času njihovo korekturo ter v svoje zadovoljstvo dosegel svoj namen, ki je bil ta, da bodo naši učenci lažje prebili oni čas, dokler bo vseh pet Kutinovih računice **spisanih**, odobrenih in natisnjenih. Ne vem, čemu bi morala naša šolska deca čakati pri praznih mizah. Komu na ljubo?

5) Res je, da so Fiamin-Benollijeve računice pomanjkljive. Za to odgovarjata pač spisovatelja. **Ali med italijanskimi ljudskošolskimi računicami so še najboljše** in so danes v rabi v Jul. Benečiji ter na Trentinskem. Zato sem jih pač izbral, ker boljšega ni bilo pri roki. Te računice pa imajo tudi svoje vrline in te vrline pozna tudi tov. Kutin, ki se je pri spisovanju svojih računice oziral tudi na Fiamin-Benollijevo metodo, v kolikor namreč ta lahko služi v zgled. To hočem dokazati o svojem času! Sila sumljiva pa se mi dozdeva g. Alfe predčasna hvala Kutinovih računice, ki jih še nimamo v roki, a izžarevajo že danes tako toploto! To dehti po reklam!

6) Dokaz hočem podati, da ne menim izpodriniti ne Kutinovih, niti drugih računice. **Prevod Fiamin-Benollijevih računice je izšel v založništvu «La Editoriale Libreria», to je v istem zavodu, ki je v imenu odbora za sestavo slovenskih šolskih knjig predložil vse dosedaj spisane Kutinove računice in ki bo**

te računice po odobritvi tudi založil in natisnil, kakor se glasi pogodba s knjižnim odborom. V interesu «Editoriale» je, da pospeši odobritev čimprej ker bo z originalnim delom več pridobila negoli s prevodom. Torej ne misli nihče na sabotazo Kutinovih računic, kakor se boji menda g. Alfa. Baš nasprotno!

7) In slednjič še «jezikovne pomanjkljivosti», ker brez teh ni nobene slov. kritike in ravno s temi hoče g. Alfa prav občutno udariti po meni. Kdor upošteva izredno kratek čas, ki sem ga moral vsled sile razmer uporabiti za prevod, ta bo umel, da nisem imel prilike, da bi jezikovno dlakocepil, kakor to lahko stori človek, ki ima do tega veselje, poklic in obilico časa.

Lepo je od vas g. Alfa, da ste dr. Breznika tako pridno proučili in da mu — vse verjamete. Zato

FELJTON

UMETNOST — LUKSUS.

Ni prvič, da slišim sledečo primero. Tudi ni prvič, da me je taka neumnost razjezila, toda Bog mu odpusti, sem si mislil in mu v duhu privoščil pečenko in pol litra terana. Toda danes me ponovna primera ni dobila baš pri najboljši volji in zato odgovarjam kolikor mogoče galantno.

Na svetu tava več vrst ljudi, ki se po svoji mentaliteti pravzaprav uvrste v tri razrede. Ljudje, katere je narava otežila z umom in čuvstvom, ljudje, ki jim narava vsega tega ni dala in ljudje, katerim je duša zlezla v želodec, (srce pa še nekam nižje). Prvi pišejo in duševno producirajo, drugi konsumirajo, tretjim je pa že po naravi usojeno, da govorijo o duševnih produktih in jih po možnosti kritizirajo. Saj je potemtakem vse v najlepšem redu: prvi piši in ko si dopisal, pojmi; drugi osvoji si vse produkte prvega, vse duševne pravim, ker producent je že itak telesno neuporaben element, zato enak garjavemu psu; tretji pa zlezi na visoko tribuno in povej, ker moraš že nekaj povedati, da so vsi tisti produkti prvega luksusa in stvar je končana, kajti vsak je opravil svoj poklic, svojo dolžnost in mirna Bosna — pustite naj prvi pogine, naj drugi v miru prežvekuje in naj se tretji šopiri v slavi narodnega navdušenja in ne zabite pokloniti mu lavorjevega venca in zabeležiti njegovo ime z mastnim tiskom v «bukve» literarne zgodovine.

Vse bi bilo prav in pošteno, ko bi prvemu pustili, da pogine, ali ne puste mu in tukaj se pravzaprav začena «vic». Prvega ni namreč Muza še tako strastno poljubila, da bi mu pustila svoj neizbrisen pečat «tuberkuloze». Zato pa ni to tretjemu prav, kajti potem ne gre vse po tistem zakonu, kakor bi moralo iti v tej pravično urejeni človeški družbi. Kakor se vidi, ne bo prvi kratko rečeno še tako hitro poginil in zato si mora tretji privihati rokave, da spravi kolo umno urejene človeške družbe zopet v normalno gibanje. On je zato odgovoren, kajti on piše zakone družbi in paziti mora, da se kdo zakonu ne izneveri, to se pravi, da ohrani vsak človek znake in svojstva razreda, kateremu pripada. Torej ti duševni producent glej, da se mi kmalu posušiš, da izgineš kmalu za plot, kedaj in kako pa tam pogineš, je tvoja stvar. Ima pa zakonodajec še drugi izhod, da ne pušči prvega, če vidi v njem še zdravih telesnih moči in dovolj kalorij, da te dobrine upo-

ne dvomim, da vas je madžarski «kinč» nemilo dirnil. Pa «kava se odpošlje», — nu, seveda, obesili bomo pošiljatelja! Pa «kmet nese v mlin pet vrec žita» — pesniške figure ne sodijo v računice! Pa še marsikaj drugega, kar ste mi milostno odpustili. Ali ne? Ko to berem, me «popade» tako težkomyje (Schwermut — glej dr. Breznika str. 96! — Jaz bi dejal «otožnost»), da bi ga zavrnil najraje en maselj (pristno slovenska! — Glej dr. Breznika str. 67!). Tako torej! Ni li slovenski pravopis včasih tudi le predsodek? Glej Breznika!

Ali vse to izgine, ko hitro dobimo brezhibne Kutinove računice! Zdi se mi, da sem odgovoril na vsa vprašanja. Ako ne, postrežem vam vsakčas, samo en pogoj morate izpolniti! Jaz gledam namreč rad vsakemu nasprotniku v odprto lice. Torej podpisite se s svojim pravim imenom in marsikaj bo — jasnejše. Ferdo Kleinmayr.

rabi na korist človeške družbe in uvrsti ga v razred, ki pravzaprav ni razred, temveč kasta, ki stoji izven zakona pravične človeške družbe, kasta, ki ima že od vekomaj svoj dom v «galeri». Tja mora potemtakem duševni producent, da odda še svoje poslednje — ne duševne, temveč telesne moči.

Kolika ironija in tako resnična! Vsi, ki pišete, vsi, ki slikate in muzicirate, vsi vi heroji, ki se krivici upirate, zakaj vendar to počenjate, saj je vaše delo zgolj luksus, ki je po umni filozofiji družbi v kvar. Primate za šilo in kopito, par čevljev bo družbi v mnogo večjo korist. Ali ne vidite, da motite drugega v prebavljanju in da nalagate tretjemu tolikšnih skrbi? Da si pa ti učitelj, ki spadaš v kasto onih v «galeri», še tako predrzen, se pa že neha vsako potrpljenje. Ali ne vidiš budalo, da te peturno telesno delo utruji, da se moraš po peturnem pouku vendar pet ur odpočiti; da se po peturnem odpočitku pripraviš na zopetno peturno delo? Ali ne vidiš, da je tvoje delo drugače polovičarsko, da takorekoč škodiš družbi in da tvoj duh zastruplja mladino? Izpreobni se vendar, da boš s svojim pametnim početjem postal dober ud tretjega razreda človeške družbe! In vsj vi, ki živite tam na Dunaju, ki se valjate v foteljih podzemskih kleti, ki zavživate torte iz prašičjih korit in ki morate v lepem poletnem popoldnevu obleči frak, da se vam ne vidi krpa na hlačah, zakaj vendar vse to vaše trpljenje? Da boste dajali smer ozvezdju, da boste zdravili želodec drugega in možgane tretjega, da boste razkrili zaklade nadčloveka, da boste tega zadnjega takorekoč ustvarili — čemu? To je vendar luksus!

Vrnite se vendar k svojim dobrotnikom, kakor sem se vrnil jaz in razjokajte se na njih prsih, česar nisem storil jaz, da bo svet srečen in zadovoljen!

Vi pa, katerim pisanje velja, stecite naproti izgubljenim sinom!
Karol Pahor.

KNJIŽEVNOST IN UMETNOST

Podkrajšek: Računstvo za lesne obrti: mizarstvo, kiparstvo, rezbarstvo, strugarstvo, kolarstvo, sodarstvo.

Knjigo je izdala «Kr. zal. šolskih knjig v Ljubljani».